

ZEKÂ-LİDERLİK İLİŞKİSİ: ÜSTÜN ZEKÂLI OLAN VE OLMAYAN ÖĞRENCİLERİN LİDERLİK BECERİLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Serap EMİR, Selçuk ACAR (*)

ÖZET

Araştırma; normal ve üstün zekalı öğrencilerin ihtiyaçlarına göre farklılaştırılmış bir eğitim ve öğretim programına genellikle aynı sınıf ortamında birlikte tabii tutuldukları Beyazıt Ford Otosan İlköğretim okulunda yürütülmüştür. Türkiyede örgün eğitim kapsamında bu tür eğitim veren bir başka okul bulunmadığı için, örneklem tayinine gidilmemiş olup, sözü edilen okulun 3. ve 4. sınıflarına devam eden 83 öğrencinin tamamı araştırmanın örneklemini olarak kabul edilmiştir. Araştırmada, öğrencilerin liderlik düzeylerini belirlemek için Dorothy A. Sisk tarafından öğrencinin kendini değerlendirmesi şeklinde geliştirilmiş olan "Liderlik: Becerileri ve Davranışları Ölçeği" ve zekâ düzeylerini Raven'in Standart İlerleyen Matrisler testi kullanılmıştır. Araştırma verilerinin analizinde, ortalama, standart sapma, korelasyon ve varyans analizinden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda Zekâ ile liderlik becerileri arasında anlamlı ilişkiler olduğu saptanmıştır. Aynı zamanda Liderlik becerileri açısından üstün yetenekli öğrenciler lehine anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Liderlik, Liderlik Becerisi, Zekâ, Üstün Zekâlı, Normal.

ABSTRACT

The purpose of this study is to find out whether there is correlation or not between intelligence and leadership skills and difference between the leadership skill. Also gifted and normal students. The research was carried out at Beyazıt Ford Otosan Primary school where the students by the administration program differentiated according to the needs of students without completely separating them from their normal peers. Since there isn't any other Primary School administrery. The similar program the students attending the 3 rd and 4 th grade of the so-called school constituted the people of this reseach. In order to measure the leadership level of students leadership skills and behavior scale developed by

* Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü

Dorothy A. Sisk as a scale of self assessment and in order to determine the intelligence level, Raven's standart progressive matrices were used. In the analysis, mean, standard deviation, correlation and one-way ANOVA analyses were used. As a result, a significant correlations seen between intelligence and leadership and, a significant difference between gifted and non-gifted was found students, in favor of the gifted students.

Key Words: Leadership, Leadership Skills, Intelligence, Gifted and Talented, Normal Intelligence.

GİRİŞ

Zekâ, liderlik için önemli bir özelliktir. Yapılan araştırmalar, genel olarak zekâ ile liderlik arasında güçlü ilişkiler bulmuştur (Bass, 1990). Gerek zekâ ve liderlik ilişkisini gösteren çalışmalar, gerekse üstün zekâlıların eğitimi ve rehberliğine ilişkin alanyazını, bu iki kavramı ilişkili görmüştür. O kadar ki, liderlik özelliğinin belirlenmesinde tek temel nitelik olarak olumlu ben algılanan zekânın ve liderliğin ayrı ayrı ölçülmesi için uzun bir zaman geçmesi gerekmiştir (Jolly ve Ketler, 2004). Üstün zekâlıların liderlik alanındaki rol ve sorumlulukları konusunda düşüncelerini ilk açıklayan kişi olan Hollingworth'un (1939) "Şimdiye kadar hiç kimse aptallığı bir liderin bir özelliği olarak göstermemiştir" sözüyle işaret ettiği gibi, liderliğin ölçümünde temel ölçüt zekâ olarak görülmüştür (akt: Jolly ve Ketler, 2004).

Sternberg (2005) liderlik alanındaki üstünlüğün üç bileşeninden biri olarak zekâyı göstermiş ve liderliği, yeni üretilen fikirlerin niteliğinin analiz edilmesi ve bunların uygulanması ile başkalarının bu fikrin değerine ikna edilmesi olarak tanımlamıştır. Marland Raporu'na (1972) göre "üstün" kavramı, zihinsel, akademik yetenekler, yaratıcılık, sanat, psiko-motor ve liderlik alanları gibi altı etkinlik alanında kendini gösterir. Daha önceki dönemde ise liderlik kavramı, 10 üstünlük tipinden biri olarak değerlendirilmiştir (Dahlan ve Kough, 1956). 1978, 1988 ve 1994 yıllarında "üstün zekâlı" tanımında yapılan değişikliklere rağmen, daha daraltılan tanımlarda da, liderlik becerisi "üstün zekâlı" tanımında kendisine yer bulabilmiştir (akt. Matthews, 2004). Bir başka deyişle zekâ, üstün zekâ ve liderlik kavramları hep yan yana, iç içe ve birbirini çağırıştırır niteliktedir.

Ersoy ve Avcı'ya (2004:197) göre de, liderlikte üstün yetenek gösteren bireyler; zekâ, mizah ve ileri görüşlülükleri sayesinde sosyal durumlarla başa çıkabilme, ilişki kurma ve ilişkiyi sürdürme, empatik dinleme, aldıkları sorumlulukları yerine getirme, grup ruhu oluşturma ve gerektiğinde grup elemanlarını destekleme, yeni durumlara uyum sağlama, girişken olma, karar alırken objektif olma gibi özellikleriyle grubu yönlendirme becerilerini kullanırlar

ve güç durumları kolaylıkla aşabilirler . Buna bağlı olarak, sosyal süreçleri aktif olarak sürdüren ve değiştiren bireyler olarak bilinirler.

“Üst Düzey Öğrencilerin Davranışsal Özelliklerini Değerlendirme Ölçeği”nin (Renzulli, Smith, White, Callahan ve Hartman, 1976) basılmasıyla, liderlik üstünlüğü oluşturan karakter özelliklerinden biri olarak uygulamada değerlendirmeye alınmıştır. Ne var ki liderliğin “üstün zekâlı” kavramının içine dâhil edilmesinden 30 yılı aşkın bir süre geçmesine rağmen, liderlik, üzerinde en az çalışılan alan olmaya devam etmektedir. Hays (1993), liderliğin, 1958–1989 yılları arasında yapılan üstün zekâlıların eğitimini ele alan araştırmaların % 3’ünden bile daha azında dikkate alındığını gözlemlemiştir. Bunun nedenleri arasında da, liderlik kavramının karmaşıklığı, tek bir tanım veya kuramsal bakış açısını seçmenin zorluğu, liderlik yeteneğini ölçen geçerli ve güvenilir araçların eksikliği, yeterli sayıda örnekleme ulaşamama sayılmıştır (Matthews, 2004).

Liderlik becerisinin ölçülmesi ise 20. yüzyılın ortalarına doğru üzerinde düşünölmeye başlanan bir konudur. Liderliğin ölçülmesi dört şekilde ele alınmıştır. Bunlar;

- Kendini değerlendirme,
- Grup dinamikleri becerileri üyelerinin lideri değerlendirmesi,
- Birlikte olduğu kişilerce yapılan değerlendirme,
- Bağımsız gözlemcilerin değerlendirmeleri (Cubba, 2004) .

Dorothy A. Sisk (Sisk & Roselli, 1987) tarafından geliştirilen “Liderlik: Beceriler ve Davranışlar Ölçeği”, ve Roets (1992) tarafından geliştirilen liderlik ölçeği (RRSL-Roets Rating Scale for Leadership), kendini değerlendirme şeklinde hazırlanan ölçeklere örnek olarak verilebilir.

Liderlik hem beceriyi hem de tutumları içerir. Bu beceriler, belli liderlik işlevlerinin yönetilebilmesine bağlı olarak geliştirilen yeterlilikler ve uzmanlığa bağlıdır. Birçok liderin üstün lider olmaları için gereken becerileri olsa da tutumları yoktur. Bu kişiler yeteneklerini boşa harcarlar. Tutumlar da en az beceriler kadar önemlidir (Sternberg, 2005). Dorothy A. Sisk (Sisk & Roselli, 1989) tarafından geliştirilen “Liderlik: Beceriler ve Davranışlar Ölçeği” öğrencinin liderliğe ilişkin tutumlarını ölçmekte, olumlu benlik kavramı olan liderliğe ilişkin bilgi sunmaktadır. Bu çalışmada, üstün yetenekli öğrencilerle normal öğrencilerin liderlik becerileri incelenmiştir.

Amaç: Bu çalışmanın amacı; üstün yetenekli ve normal öğrencilerin liderlik beceri düzeylerini ve liderlik becerilerinin raven (standart progressive matris) spm zekâ testi puanlarıyla ilişkisinin olup olmadığını belirlemektir. Aynı zamanda, normal ve üstün zekâlı öğrencilerin zekâ düzeyleri ve liderlik beceri düzeyleri arasında anlamlı farkın bulunup bulunmadığını ortaya koymaktır.

Önem: Bu araştırma, zekâ ve liderlik becerisi arasındaki ilişkiyi belirlemede Türkiye’deki ilk çalışma olmasının yanında, üstün zekâlıların eğitimi

ve rehberliği bakımından ve Beyazıt Ford-Otosan İlköğretim Okulu'nda yürütülen proje kapsamındaki öğrencilerin sosyal gelişimlerinin değerlendirilmesi açısından önem taşımaktadır. Böylece, üstün zekâlıların eğitimi alanında oldukça yetersiz olan ülkemiz için temsil edici olma özelliğindeki bu araştırma projenin yeterlilik ve ihtiyaçlara göre yönlendirilmesine dayanak oluşturabileceği düşünülmektedir.

YÖNTEM

Bu çalışmada, zekâ düzeyi ile liderlik özelliklerinin ilişkisi incelendiği için ilişkiisel tarama modeli kullanılmıştır. Liderlik özelliğinin Raven'in İlerleyen Matrisleri yoluyla ölçülen zekâ değişkeni arasındaki ilişkisi korelasyon yöntemi ile, üstün zekâlı olup olmama açısından karşılaştırılması ise karşılaştırma yöntemiyle yapılmıştır.

Araştırma, üstün zekâlı çocukların normal öğrencilerle aynı ortamda ve üstün zekâlara yönelik farklılaştırılmış eğitim programı ile eğitim yapılan Beyazıt Ford-Otosan İlköğretim Okulu 3. ve 4. sınıftan 83 öğrencinin tamamı üzerinde yürütülmüştür. Bu öğrencilerden bir kısmı 43 (% 51)'ü Rehberlik Araştırma Merkezleri'nce ve İstanbul Üniversitesi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Üstün Zekâlılar Anabilim Dalı'na üstün zekâlı olarak belirlenmiş diğer 40 (% 48) öğrenci ise, o bölgede oturdukları için herhangi bir seçime tabi tutulmaksızın alınmıştır. Araştırmada, bu eğitim programıyla örgün eğitim yapan başka bir okul olmadığından dolayı örneklem tayinine gidilmemiş olup, bu okulun 3.ve 4. sınıf öğrencilerinin tamamı araştırmanın örnekleme olarak kabul edilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırmanın veri toplama araçları olarak *Liderlik: Beceriler ve Davranışlar Ölçeği* ve *Raven'in Standart İlerleyen Matrisleri* testi kullanılmıştır.

Liderlik: Beceriler ve Davranışlar Ölçeği: Dorothy A. Sisk tarafından 1987 yılında geliştirilen ölçek öğrencilerin liderlik becerilerine ilişkin tutumlarını ortaya koyan 33 maddeden oluşmakta ve orijinal hali 10 alt ölçekten oluşmaktadır: bu ölçek, Olumlu benlik kavramı, iletişim becerileri, karar verme becerileri, problem çözme becerileri, grup dinamikleri becerileri, motivasyon becerileri, yordama-tahmin yürütme becerileri, örgütlenme ve planlama becerileri, fırsatları fark etme becerileri alt ölçeklerinden oluşmaktadır. Ölçek, 5'li likert tipinde hazırlanmıştır. Ölçekten en az 33 en fazla 165 puan alınabilmektedir. Test Türkçeye çevrilerek uzman kanısı alındıktan sonra dil geçerliği yapılmıştır. Çevrilen test dil uzmanları tarafından kontrol edilmiş ve dil hataları düzeltilmiştir. Daha sonra ölçek üç dil uzmanı tarafından tekrar İngilizceye çevrilerek kontrolü edildikten sonra ilköğretim 3. ve 4. sınıf öğrencilerinden oluşan küçük bir gruba uygulanmış, anlaşılmayan maddeler düzeltilerek araştırmada kullanılmıştır.

Ölçeğin cronbach alpha güvenilirlik katsayısı .95 olarak hesaplanmıştır. Alt ölçeklerin cronbach alpha güvenilirlik katsayıları ise, .78 ile .69 arasında değişmektedir. Ayrıca iki yarı (split half) test Spearman Brown güvenilirlik katsayısı .95 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre testin güvenilirliği ve geçerliliği olduğu söylenilebilir.

Raven'in Standart İlerleyen Matrisleri: g faktörünü en iyi ölçen araçlardan biri olarak kullanılan ve en yaygın zekâ testlerinden biri olan Raven SPM, J. Raven tarafından ilk kez 1938 yılında geliştirilmiş ve daha sonra birkaç kez yenilenmiştir. Tavan etkisi dikkate alınarak yapılan yenileştirme sürecinde, testin genel formatı ve temel mantığı üzerinde değişikliğe gidilmemiştir. Gittikçe zorlaşan maddelerden oluşan testte 5 set ve toplam 60 madde vardır. Farklı sosyokültürel yapılardan gelenlerin olumsuz etkilenmesini engellemek için sosyo-kültürel etkilerden arınmış olarak hazırlanan test, görseî yetenek yoluyla ilişki bulma, ardılama, serileme gibi becerileri gerektiren test, dünyanın birçok yerinde uyarlanmış ve birçok araştırmada kullanılmıştır ve ölçeğin uygulama becerileri sonucunda elde edilen verilerin birbirine yakın çıkması da ölçeğin geçerlilik güvenilirliğini artırmaktadır.

Raven SPM'nin 6-15 yaş arasındaki 2277 Türk çocuğu üzerindeki standardizasyonu Şahin ve Düzen (1993) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Geçerliliği: RSPM ile WISC-R Toplam Zekâ Bölümü arasındaki korelasyon 0.71, Sözel zekâ bölümü ile .54, Performans zekâ bölümü ile .70 korelasyon göstermektedir. Raven SPM'nin yetişkinlerde kullanılan WAIS-R (Wechsler Yetişkinler İçin Zekâ Ölçeği Geliştirilmiş Formu) ile korelasyonu ise .75-.85 aralığında değişmektedir. (Raven ve ark. 1996). Ölçeğin Türkiye'de Şahin ve Düzen (1993) tarafından yapılan iki yarı güvenilirliği tüm örneklem için .91 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre güvenilir bir ölçek olduğu söylenilebilir. Daha önceden Türkiye için yapılan güvenilirlik çalışmalarına dayanarak tekrar güvenilirlik çalışması yapılmamıştır.

BULGULAR VE SONUÇLAR

Bu çalışmada, üstün yetenekli ve normal öğrencilerin liderlik becerilerinin zekâ puanlarıyla ilişki düzeyini ortaya koymak için önce bütün değişkenler ile ilgili aritmetik ortalama ve standart sapmalar hesaplanmış ve bulunan değerler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Liderlik Beceri Düzeyleri ve Zekâ Puanları İle İlgili Olarak Elde Edilen Ortalama ve Standart Sapmalar

Değişkenler	N	X	Ss
Zekâ	82	40,51	8,05
Olumlu benlik kavramı	82	15,02	3,95
İletişim	82	22,40	4,65
Karar Verme	82	14,66	3,33
Problem çözme	82	11,01	3,26
Grup dinamikleri	82	14,61	3,61
Motivasyon	82	22,44	5,54
Yordama-Tahmin Yürütme	82	7,23	1,96
Örgütlenme ve planlama	82	3,80	1,19
Uygulama	82	7,62	2,05
Fırsatları fark etme	82	3,74	1,19
Toplam	82	122,40	25,44

Tablo 1’de aritmetik ortalama ve standart sapmaları verilen liderlik beceri düzeyleri ve zekâ puanları arasındaki ilişkileri gösteren korelasyon katsayıları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo-2’de zekânın ölçütü olarak kullanılan Raven SPM testinden elde edilen zekâ persentil puanları ile liderlik becerilerinin ölçüldüğü “*Liderlik: Beceriler ve Davranışlar Ölçeği*”nin ilişkileri incelenmiştir. Liderlik becerilerinin alt boyutlarından Problem çözme becerileri ile zekâ arasındaki ilişkinin .290 değerinde ve 0.01 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Zekâ ile grup dinamikleri becerileri alt ölçeği puanları arasındaki ilişki .250 değerinde ve 0.05 düzeyinde anlamlıdır. Zekâ ile yordama-tahmin becerileri alt ölçeği puanları arasındaki ilişki .331 değerinde ve 0.01 düzeyinde manidardır. Zekâ puanı ile uygulama becerileri alt ölçeği puanları arasındaki ilişki .229 değerinde ve 0.05 düzeyinde manidardır. Zekâ puanı ile fırsatları fark etme becerileri (.034), olumlu benlik kavramı(.194), iletişim becerileri (.132) karar verme becerileri (.084) ve motivasyon becerileri (.150) alt ölçeklerinin puanları arasında anlamlı bir ilişki gözlenmemiştir. Zekâ puanları ile liderlik becerileri arasında en yüksek ilişki yordama-tahmin yürütme becerileri puanları arasında, en düşük ilişki ise, farklılıkları fırsatları fark etme becerileri puanları arasında gözlenmiştir.

Normal ve üstün zekâlı öğrencilerin zekâ düzeyleri ve liderlik beceri düzeyleri arasında anlamlı farkın bulunup bulunmadığını ortaya koymak için üstün ve normal öğrencilerin önce bütün değişkenler ile ilgili aritmetik ortalama ve standart sapmaları hesaplanmıştır, Normal ve üstün zekâlı öğrencilerin zekâ düzeyi, toplam ve liderlik becerileri alt boyut puanları arasındaki farka “t” testi ile bakılmıştır. Normal ve üstün zekâlı öğrencilerin zekâ düzeyi puanları ve liderlik becerileri arasındaki farkı belirlemek için yapılan “t” testi sonuçları Tablo 3’te sunulmuştur

Tablo 2: Liderlik Beceri Düzeyleri ve Zekâ Puanları Arasındaki İlişki Düzeyi

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1. Zeka	1											
2. Olumlu benlik kavramı	,194	1										
3. İletişim becerileri	,132	,738(**)	1									
4. Olumlu verme becerileri	0,84	,663(**)	,666(**)	1								
5. Problem çözme becerileri	,290(**)	,475(**)	,602(**)	,556(**)	1							
6. Grup dinamikleri becerileri	,250(*)	,632(**)	,647(**)	,533(**)	,614(**)	1						
7. Motivasyon becerileri	,150	,729(**)	,747(**)	,619(**)	,699(**)	,689(**)	1					
8. Yordama-Tahmin Yürütme becerileri	,331(**)	,686(**)	,661(**)	,615(**)	,565(**)	,525(**)	,750(**)	1				
9. Örgütlenme ve planlama becerileri	,184	,597(**)	,681(**)	,605(**)	,640(**)	,675(**)	,729(**)	,618(**)	1			
10. Uygulama becerileri	,229(*)	,620(**)	,642(**)	,569(**)	,623(**)	,649(**)	,744(**)	,639(**)	,702(**)	1		
11. Fırsatları fark etme becerileri	,034	,679(**)	,599(**)	,573(**)	,451(**)	,624(**)	,662(**)	,538(**)	,624(**)	,579(**)	1	
12. Toplam	,219(*)	,844(**)	,873(**)	,781(**)	,763(**)	,808(**)	,916(**)	,796(**)	,809(**)	,812(**)	,738(**)	1

** P < 0.01

* P < 0.05

Tablo 3: Üstün ve Normal Öğrencilerin Zekâ ve liderlik Beceri Puanlarının karşılaştırılması

	Grup	N	X	Ss	t	Sd	P																																																																																																																																
Zekâ	Üstün	42	44,76	5,50	5,80	80	,000																																																																																																																																
	Normal	40	36,05	7,94				Toplam Liderlik	Üstün	42	128,60	21,37	2,32	80	,023	Normal	40	115,90	27,92	Olumlu Benlik kavramı	Üstün	42	15,88	3,38	2,05	80	,04	Normal	40	14,13	4,33	İletişim becerileri	Üstün	42	23,31	4,05	1,84	80	,070	Normal	40	21,45	5,08	Karar verme becerileri	Üstün	42	15,38	2,72	2,05	80	,044	Normal	40	13,90	3,76	Problem çözme becerileri	Üstün	42	11,81	3,06	2,33	80	,022	Normal	40	10,18	3,28	Grup dinamikleri becerileri	Üstün	42	15,43	3,01	2,15	80	,03	Normal	40	13,75	4,00	Motivasyon becerileri	Üstün	42	23,43	4,86	1,68	80	,097	Normal	40	21,40	6,05	Yordama-Tahmin Yürütme Becerileri	Üstün	42	7,78	1,65	2,47	80	,015	Normal	40	6,70	2,13	Örgütme ve planlama becerileri	Üstün	42	4,05	1,17	1,92	80	,058	Normal	40	3,55	1,18	Uygulama becerileri	Üstün	42	7,93	1,79	1,39	80	,167	Normal	40	7,30	2,28	Fırsatları Fark Etme Becerileri	Üstün	42	3,93	1,09	1,44	80	,153
Toplam Liderlik	Üstün	42	128,60	21,37	2,32	80	,023																																																																																																																																
	Normal	40	115,90	27,92				Olumlu Benlik kavramı	Üstün	42	15,88	3,38	2,05	80	,04	Normal	40	14,13	4,33	İletişim becerileri	Üstün	42	23,31	4,05	1,84	80	,070	Normal	40	21,45	5,08	Karar verme becerileri	Üstün	42	15,38	2,72	2,05	80	,044	Normal	40	13,90	3,76	Problem çözme becerileri	Üstün	42	11,81	3,06	2,33	80	,022	Normal	40	10,18	3,28	Grup dinamikleri becerileri	Üstün	42	15,43	3,01	2,15	80	,03	Normal	40	13,75	4,00	Motivasyon becerileri	Üstün	42	23,43	4,86	1,68	80	,097	Normal	40	21,40	6,05	Yordama-Tahmin Yürütme Becerileri	Üstün	42	7,78	1,65	2,47	80	,015	Normal	40	6,70	2,13	Örgütme ve planlama becerileri	Üstün	42	4,05	1,17	1,92	80	,058	Normal	40	3,55	1,18	Uygulama becerileri	Üstün	42	7,93	1,79	1,39	80	,167	Normal	40	7,30	2,28	Fırsatları Fark Etme Becerileri	Üstün	42	3,93	1,09	1,44	80	,153	Normal	40	3,55	1,28								
Olumlu Benlik kavramı	Üstün	42	15,88	3,38	2,05	80	,04																																																																																																																																
	Normal	40	14,13	4,33				İletişim becerileri	Üstün	42	23,31	4,05	1,84	80	,070	Normal	40	21,45	5,08	Karar verme becerileri	Üstün	42	15,38	2,72	2,05	80	,044	Normal	40	13,90	3,76	Problem çözme becerileri	Üstün	42	11,81	3,06	2,33	80	,022	Normal	40	10,18	3,28	Grup dinamikleri becerileri	Üstün	42	15,43	3,01	2,15	80	,03	Normal	40	13,75	4,00	Motivasyon becerileri	Üstün	42	23,43	4,86	1,68	80	,097	Normal	40	21,40	6,05	Yordama-Tahmin Yürütme Becerileri	Üstün	42	7,78	1,65	2,47	80	,015	Normal	40	6,70	2,13	Örgütme ve planlama becerileri	Üstün	42	4,05	1,17	1,92	80	,058	Normal	40	3,55	1,18	Uygulama becerileri	Üstün	42	7,93	1,79	1,39	80	,167	Normal	40	7,30	2,28	Fırsatları Fark Etme Becerileri	Üstün	42	3,93	1,09	1,44	80	,153	Normal	40	3,55	1,28																				
İletişim becerileri	Üstün	42	23,31	4,05	1,84	80	,070																																																																																																																																
	Normal	40	21,45	5,08				Karar verme becerileri	Üstün	42	15,38	2,72	2,05	80	,044	Normal	40	13,90	3,76	Problem çözme becerileri	Üstün	42	11,81	3,06	2,33	80	,022	Normal	40	10,18	3,28	Grup dinamikleri becerileri	Üstün	42	15,43	3,01	2,15	80	,03	Normal	40	13,75	4,00	Motivasyon becerileri	Üstün	42	23,43	4,86	1,68	80	,097	Normal	40	21,40	6,05	Yordama-Tahmin Yürütme Becerileri	Üstün	42	7,78	1,65	2,47	80	,015	Normal	40	6,70	2,13	Örgütme ve planlama becerileri	Üstün	42	4,05	1,17	1,92	80	,058	Normal	40	3,55	1,18	Uygulama becerileri	Üstün	42	7,93	1,79	1,39	80	,167	Normal	40	7,30	2,28	Fırsatları Fark Etme Becerileri	Üstün	42	3,93	1,09	1,44	80	,153	Normal	40	3,55	1,28																																
Karar verme becerileri	Üstün	42	15,38	2,72	2,05	80	,044																																																																																																																																
	Normal	40	13,90	3,76				Problem çözme becerileri	Üstün	42	11,81	3,06	2,33	80	,022	Normal	40	10,18	3,28	Grup dinamikleri becerileri	Üstün	42	15,43	3,01	2,15	80	,03	Normal	40	13,75	4,00	Motivasyon becerileri	Üstün	42	23,43	4,86	1,68	80	,097	Normal	40	21,40	6,05	Yordama-Tahmin Yürütme Becerileri	Üstün	42	7,78	1,65	2,47	80	,015	Normal	40	6,70	2,13	Örgütme ve planlama becerileri	Üstün	42	4,05	1,17	1,92	80	,058	Normal	40	3,55	1,18	Uygulama becerileri	Üstün	42	7,93	1,79	1,39	80	,167	Normal	40	7,30	2,28	Fırsatları Fark Etme Becerileri	Üstün	42	3,93	1,09	1,44	80	,153	Normal	40	3,55	1,28																																												
Problem çözme becerileri	Üstün	42	11,81	3,06	2,33	80	,022																																																																																																																																
	Normal	40	10,18	3,28				Grup dinamikleri becerileri	Üstün	42	15,43	3,01	2,15	80	,03	Normal	40	13,75	4,00	Motivasyon becerileri	Üstün	42	23,43	4,86	1,68	80	,097	Normal	40	21,40	6,05	Yordama-Tahmin Yürütme Becerileri	Üstün	42	7,78	1,65	2,47	80	,015	Normal	40	6,70	2,13	Örgütme ve planlama becerileri	Üstün	42	4,05	1,17	1,92	80	,058	Normal	40	3,55	1,18	Uygulama becerileri	Üstün	42	7,93	1,79	1,39	80	,167	Normal	40	7,30	2,28	Fırsatları Fark Etme Becerileri	Üstün	42	3,93	1,09	1,44	80	,153	Normal	40	3,55	1,28																																																								
Grup dinamikleri becerileri	Üstün	42	15,43	3,01	2,15	80	,03																																																																																																																																
	Normal	40	13,75	4,00				Motivasyon becerileri	Üstün	42	23,43	4,86	1,68	80	,097	Normal	40	21,40	6,05	Yordama-Tahmin Yürütme Becerileri	Üstün	42	7,78	1,65	2,47	80	,015	Normal	40	6,70	2,13	Örgütme ve planlama becerileri	Üstün	42	4,05	1,17	1,92	80	,058	Normal	40	3,55	1,18	Uygulama becerileri	Üstün	42	7,93	1,79	1,39	80	,167	Normal	40	7,30	2,28	Fırsatları Fark Etme Becerileri	Üstün	42	3,93	1,09	1,44	80	,153	Normal	40	3,55	1,28																																																																				
Motivasyon becerileri	Üstün	42	23,43	4,86	1,68	80	,097																																																																																																																																
	Normal	40	21,40	6,05				Yordama-Tahmin Yürütme Becerileri	Üstün	42	7,78	1,65	2,47	80	,015	Normal	40	6,70	2,13	Örgütme ve planlama becerileri	Üstün	42	4,05	1,17	1,92	80	,058	Normal	40	3,55	1,18	Uygulama becerileri	Üstün	42	7,93	1,79	1,39	80	,167	Normal	40	7,30	2,28	Fırsatları Fark Etme Becerileri	Üstün	42	3,93	1,09	1,44	80	,153	Normal	40	3,55	1,28																																																																																
Yordama-Tahmin Yürütme Becerileri	Üstün	42	7,78	1,65	2,47	80	,015																																																																																																																																
	Normal	40	6,70	2,13				Örgütme ve planlama becerileri	Üstün	42	4,05	1,17	1,92	80	,058	Normal	40	3,55	1,18	Uygulama becerileri	Üstün	42	7,93	1,79	1,39	80	,167	Normal	40	7,30	2,28	Fırsatları Fark Etme Becerileri	Üstün	42	3,93	1,09	1,44	80	,153	Normal	40	3,55	1,28																																																																																												
Örgütme ve planlama becerileri	Üstün	42	4,05	1,17	1,92	80	,058																																																																																																																																
	Normal	40	3,55	1,18				Uygulama becerileri	Üstün	42	7,93	1,79	1,39	80	,167	Normal	40	7,30	2,28	Fırsatları Fark Etme Becerileri	Üstün	42	3,93	1,09	1,44	80	,153	Normal	40	3,55	1,28																																																																																																								
Uygulama becerileri	Üstün	42	7,93	1,79	1,39	80	,167																																																																																																																																
	Normal	40	7,30	2,28				Fırsatları Fark Etme Becerileri	Üstün	42	3,93	1,09	1,44	80	,153	Normal	40	3,55	1,28																																																																																																																				
Fırsatları Fark Etme Becerileri	Üstün	42	3,93	1,09	1,44	80	,153																																																																																																																																
	Normal	40	3,55	1,28																																																																																																																																			

Tablo 3'te görüldüğü gibi üstün öğrencilerin zekâ düzeyi ham puanları ile ortalama normal öğrencilerin zekâ ham puanları arasındaki fark .01 düzeyinde üstün yetenekli öğrenciler lehine anlamlı bulunmuştur. Üstün yetenekli öğrenciler zekâ puanlarına göre araştırma yapılan okula alındığından dolayı bu çalışmada da üstün yetenekli öğrenciler lehine anlamlı bir farkın saptanması beklenen bir sonuçtur.

Üstün zekâlı öğrencilerin toplam liderlik beceri puanları ile normal öğrencilerin toplam liderlik beceri puanları arasında .05 düzeyinde üstün zekâlılar lehine anlamlı fark bulunmuştur. Buna göre üstün yetenekli öğrencilerin liderlik becerilerinin daha gelişmiştir denilebilir.

Üstün zekâlı öğrencilerin olumlu benlik kavramı puanları ile normal öğrencilerin olumlu benlik kavramı puanları arasında .05 düzeyinde anlamlı fark bulunmuştur. Olumlu benlik kavramının üstün yetenekli öğrencilerde daha fazla gelişmiş olduğu söylenilebilir.

Üstün zekâlı öğrencilerin iletişim becerileri puanları ile normal öğrencilerin iletişim beceri puanları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Araştırmanın yürütüldüğü örneklem grubunun tamamına iletişim becerilerine katkı veren sosyal beceri eğitimi verilmesinin her iki grup arasında anlamlı farkın çıkmamasına nedeni olduğu düşünülebilir.

Üstün öğrencilerin karar verme beceri puanları ile normal öğrencilerin karar verme beceri puanları üstün yetenekliler lehine .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bulgulara göre üstün yetenekli öğrencilerin normal öğrencilerden karar verme becerisi açısından daha iyi durumda olduğu gözlenmektedir.

Üstün zekâlı öğrencilerin problem çözme beceri puanları ile normal öğrencilerin problem çözme beceri puanları arasındaki fark üstün yetenekli öğrenciler lehine .05 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu sonuç üstün yetenekli öğrencilerin problem çözme becerileri yönünden normal öğrencilerden daha iyi durumda olduklarını göstermektedir.

Üstün zekâlı öğrencilerin grup dinamikleri beceri puanları normal öğrencilerin grup dinamikleri beceri puanları arasında .05 düzeyinde üstün yetenekli öğrenciler lehine anlamlı bulunmuştur. Üstün yetenekli öğrencilerin grup dinamiği becerileri açısından gelişmiş oldukları düşünülebilir.

Üstün zekâlı öğrencilerin motivasyon beceri puanları ile normal öğrencilerin motivasyon beceri puanları arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Bu durumda grupların uygulama becerileri açısından birbirinden farklı olmadığı söylenilebilir.

Üstün zekâlı öğrencilerin Yordama-Tahmin Yürütme Beceri puanları ile normal öğrencilerin Yordama-Tahmin Yürütme Beceri puanları arasındaki fark üstün yetenekli öğrenciler lehine .05 düzeyinde anlamlıdır. Bu bulgular üstün yetenekli öğrencilerin Yordama-Tahmin Yürütme becerileri yönünden normal öğrencilerden daha iyi durumda olduklarını göstermektedir.

Üstün zekâlı öğrencilerin örgütlenme ve planlama beceri puanları ile normal öğrencilerin örgütlenme ve planlama beceri puanları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. örgütlenme ve planlama becerileri açısından gruplar arasında farkın olmadığı söylenilebilir.

Üstün zekâlı öğrencilerin uygulama beceri puanları ve normal öğrencilerin uygulama beceri puanları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuca göre grupların uygulama becerileri açısından birbirinden farklı olmadığı görülmektedir.

Üstün zekâlı öğrencilerin fırsatları fark etme beceri puanları ile normal öğrencilerin fırsatları fark etme beceri puanları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Fırsatları fark etme becerileri açısından gruplar arasında farkın olmadığı söylenilebilir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Zekâ ile liderlik becerileri arasındaki ilişkiye bakıldığında, liderlik becerilerinin alt boyutlarından problem çözme becerileri, grup dinamiği becerileri ve yordama-tahmin yürütme becerileri alt ölçeği puanları arasındaki .01 düzeyinde, uygulama becerileri alt ölçeği puanları arasında ise 0.05 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öte yandan zekâ ile fırsatları fark etme becerileri, olumlu benlik kavramı, iletişim becerileri, karar verme becerileri ve motivasyon becerileri alt ölçeklerinin puanları arasında anlamlı bir ilişki gözlenmemiştir. Zekâ puanları ile liderlik becerileri arasında en yüksek ilişki yordama-tahmin Yürütme Becerileri puanları arasında, en düşük ilişki ise, fırsatları fark etme becerileri puanları arasında gözlenmiştir. Sternberg (2005) Liderlik ile zekâ arasındaki ilişki ile ilgili çalışmalar yapmıştır. Liderlik ile zekâ arasındaki ilişkiyi ve liderliği meydana getiren diğer boyutlar Sternberg (2005) tarafından bir model çerçevesinde sunulmuştur. Liderlik alanında üstün zekâlı çocuklar için önerdiği WICS (Wisdom, Intelligence and Creativity) modelinde ima edilen zekâ ise geleneksel zekâ ile deneyimlerle elde edilen, çevreye uyum sağlamayı, güncel problemleri çözmeyi kapsayan pratik zekâdan oluşan iki parçalı bir yapıyı ima eder. Buna göre, yaratıcılık, zekâ ve bilgelik özelliklerinin senteziyle etkin liderlik ortaya çıkmış olur. Yaratıcılık kavramı yeni fikirler üretebilmeyi, zekâ kavramı ile bu fikirlerin niteliğini analiz edebilme, uygulama ve başkalarını bu konuda ikna edebilmeyi ve bilgelik ile de bunların sorumluluk alan kişilere olan muhtemel etkilerini dengelemek kast edilmiştir (akt. Sternberg, 2005). Bu çalışmanın sonuçları Sternberg'in ve diğerlerin sunmuş olduğu modellerdeki görüşlerle paralellik göstermekte ve desteklemektedir.

Üstün zekâlı öğrenciler toplam liderlik becerileri, Olumlu benlik kavramı, Karar verme becerileri Verme Becerileri, Problem çözme becerileri Çözme Becerileri, Grup dinamikleri becerileri Dinamikleri Becerileri ve Yordama-Tahmin Yürütme Becerileri-Tahmin Yürütme Becerileri açısından normal öğrencilerden daha yüksek bulunmuştur. Zekâ ile Fırsatları Fark Etme Becerileri, İletişim Becerileri, Motivasyon Becerileri, Uygulama Becerileri, Örgütlenme ve Planlama Becerileri alt boyutlarında ise anlamlı bir farklılık gözlenmemesine rağmen üstün zekâlıların puanlarının ortalaması daha yüksek bulunmuştur. Bu bulgular literatür ile paralellik göstermektedir. Liderlik özellikleri sergileyen birçok kişi aynı zamanda zeki olmaları ile de ön plana çıkmaktadır. Alt boyutlar açısından bakıldığında, zekâ ile liderliğin alt-boyutlardan zihinsel becerileri daha ağırlıklı olarak kullanmayı gerektirenler arasında anlamlı farklılıklar olduğu saptanmıştır.

Liderlik ile ilgili yapılan en kapsamlı çalışmalardan biri Stogdill (1981) tarafından gerçekleştirilmiştir. Stogdill (1981:50-51), çalışmasında liderliğin birçok özelliklerle ilişkili olduğunu ileri sürmüştür, fiziksel özellikler, sosyal geçmiş, zekâ, kişilik, işle ilgili özellikler, sosyal özellikler gibi nitelikleri saymış, zekâyı da yargılama, karar verme becerileri ve özgüven ile ilişkili olarak göstermiştir. Mann, daha sonra bu özellikleri yeniden değerlendirmiş ve sadece zekâ ile liderlik arasında bir ilişki bulmuştur (akt: Stogdill, 1981:50-51).

Tannenbauam'a (1983) göre de, genel zekâ bakımından daha yüksek düzeydeki bireylerin ileri liderlik becerilerine de daha fazla sahip olma şansları vardır (akt: Milligan, 2004). Gardner (2004:341) bireylerarası zekâyı 7 temel zekâ türünden biri olarak tanımlamıştır. Bireylerarası beceri ya da yeteneği zekâ olarak adlandırırken, Gardner açık bir şekilde içinde bulunulan çevre ve kalıtımın etkileşimi ile ortaya çıkan karakter özelliklerinin üzerinde durur. Gardner'a göre, Liderlik becerisi açısından yüksek performans gösteren bireyler, bireyler arası zekâsı yüksek bireylerdir.

Acar (2007) üstün zekâlı öğrencilerle üstün zekâlı olmayan öğrencilerin liderlik özellikleri karşılaştırdığı çalışmasında, Roets Liderlik Değerlendirme Ölçeği ile ölçtüğü liderlik özelliğinin üstün zekâlılar lehine anlamlı olarak daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Bu çalışmanın sonuçları ile daha önce yapılan çalışma sonuçları arasında paralellik göstermektedir. Bu bulgulara dayanarak, üstün zekâlılar liderlik becerileri açısından normal öğrencilerden daha iyi performans gösterdikleri söylenilebilir. Marland Raporu da (1972) "üstün zekâlı" kavramını liderlik özelliğini de içine alacak şekilde tanımlamıştır. 2006 yılında güncellenen Özel Eğitim yönetmeliğinde de üstün zekâlıların bir özelliği olarak liderlik becerileri gösterilmektedir (Tebliğler Dergisi, 2006).

Araştırmada, ortaya konulmaya çalışılmış olan üstün yetenekli öğrencilerle normal öğrencilerin liderlik becerileri arasındaki farkın olup olmadığı ile ilgili sonuçları daha önce yapılmış olan (Acar, 2007; Tannenbauam, 1983; Stogdill, 1981) araştırmalarla paralellik göstermektedir. Bu da üstün yetenekli öğrencilerin liderlik becerilerinin normal öğrencilerinkine göre daha ileri düzeyde olduğunu göstermektedir.

Liderlik becerilerinin farklı alt boyutları olması, liderlik eğitimlerinde bu becerilerin geliştirilmesini sağlayan etkinliklere yer verilmesini gerektirmektedir. Roets tarafından geliştirilen liderlik eğitim programı başarı, dil, tartışma-münazara ve planlama gibi alt boyutlardan oluşturulmuştur. Yapılacak eğitim programlarında daha çok ihtiyaç duyulan becerilere yer verilebilir. Örgün eğitim içerisinde dersler işlenirken liderlik becerileri geliştirecek etkinliklere yer verilmesi ile sağlanabilir. Derslerin öğrenci merkezli ve öğrencilerin tartışmasına, kendini ifade etmesine, sorunlarını çözebilmesine, kara vermesine, iletişim kurabilmesine fırsat verecek nitelikte olursa öğrencilerin liderlik becerilerinin gelişmesine de katkı sağlanmış olacağı söylenilebilir.

Öneriler

Çalışmanın sonuçlarına dayanarak aşağıdaki öneriler ortaya konulmuştur

- Okullarımızda liderlik becerilerini geliştirecek etkinliklere ilkokulun birinci sınıfından itibaren başlanması durumunda öğrencilerin liderlik

becerilerinin gelişmesi sağlanmış olur. Bu nedenle Liderlik eğitim programları hazırlanarak uygulamaya konulması,

- Milli eğitim bakanlığı tarafından öğretmenlere öğrencilerin liderlik becerilerini geliştirmede yapılması gerekenlere yönelik hizmet içi eğitim programlarının uygulanması
- Üstün zekâlıların liderlik özelliğinin homojen ve heterojen sınıfların hangisinde daha fazla geliştiğine ilişkin karşılaştırmalı araştırmalar yapılması
- Daha geniş ve değişik yaş gruplarından oluşan örneklem grupları üzerinde çalışmanın yapılması

KAYNAKÇA

- Acar, S. (2007). Raven spm plus testi ve roets liderlik değerlendirme ölçeğinin 10-11 yaş geçerlik, güvenirlik, ön-norm çalışmalarına göre üstün zekâlı olan ve olmayan öğrencilerin liderlik özelliklerinin karşılaştırılması. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, İstanbul
- Bass, B. M. (1990). **Bass and Stogdill's Handbook of Leadership: Theory, Research, and Managerial Applications**, 3. Bs, London: Collier Macmillan
- Ersoy, Ö. ve Avcı, N. (2004). "Üstün Zekâlı ve Üstün Yetenekliler". M. R. Şirin, A. Kulaksızoğlu ve A. E. Bilgili (2004). **Üstün Yetenekli Çocuklar: Seçilmiş Makaleler Kitabı**. (195-210) İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları
- Gardner, H. (2004). **Zihin Çerçevesleri: Çoklu Zekâ Kuramı**. İstanbul: Alfa Yayınları
- Jolly, J. ve T. Kettler (2004). "Authentic Assessment of Leadership in Problem-Solving Groups". **Gifted Child Today**. 27/1Hollingworth'un (1939)
- Milligan, J. (2004). "Leadership Skills of Gifted Students in a Rural Setting: Promising Programs for Leadership Development". **Rural Special Education Quarterly**, 9
- Raven, J. C., Court, J., & Raven, J. (1996). **Manual for Raven's Standard Progressive Matrices (1996 edn.)**. Oxford, England: Oxford Psychologists Press.
- Renzulli, J. S., Smith, L. H., White, A. J., Callahan, C. M., & Hartman, R. K. (1976). **Scales for Rating the Behavioral Characteristics of Superior Students**. Mansfield Center, CT: Creative Learning Press.

- Roets, L. (1992). **Leadership: A Skills Training Program**. Des Moines: Leadership Publishers Inc.
- Sisk, D., ve Roselli H., (1989). **Leadership: A Special Kind of Giftedness**. Monroe, N.Y., Trillium Press.
- Stogdill, R. M. (1981). **Handbook of leadership**. New York: Free Press
- Şahin N, ve Düzen, E. (1993). Turkish Standardization of The Raven's SPM (6-15 Ages). 23rd international Congress of Applied Psychology, Madrid, Spain.
- Sternberg, R. J. (2005). "WICS: A Model of Giftedness im Leadership" **Roeper Review**. 28,1 37-44.
- Tebliğler Dergisi, **Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği**, Haziran EK 2006–2585
- Matthews, M. S. (2004). "Leadership Education for the Gifted and Talented Youth: A Review of Literature". **Journal of Education of the Gifted**. 28, 1, 77-113.
- Marland, S. P., Jr. (1972). *Education of the gifted and talented, Volume I: Report to the Congress of the United States by the Commissioner of Education*. Washington, DC: United States Government Printing Office.